

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., $\frac{1}{3}$
an 9 frc., $\frac{1}{4}$ an
4 frc. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oră 12 fil., a treia
oră 10 fil.

Tot ce privește fóia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaș.

Fóe bisericescă-politică.

Anul XIV.

Blaș 2 Iuliu 1904.

Numărul 27.

Reforma învățământului poporal.

Reforma învățământului poporal ungar plănuită din partea actualului ministru de culte și instrucțiune publică Berzeviczy, invoală un atac atât de periculos în contra autonomiei bisericilor noastre și a prea puținelor drepturi naționale garantate prin legislatura din anul 1868, în cât este de datorința noastră a ne grăbi, nu numai să ne precisăm punctul de vedere în această materie, înainte de a fi primit proiectul de lege plănuit sancțiunea prealabilă a coroanei, dar să ne croim și un plan de luptă, care dacă, bărbătește efectuit — nu va fi în stare să zădărnicească, acest nou atentat îndreptat în contra întregității noastre etnice, cel puțin să ne ferească în ochii urmașilor nostri de imputărea, că în pozițiunea precară politică, în care din a noastră vină ne aflăm, nu am întreprins totul pentru ca să salvăm situațiunea.

Nu mă voi ocupa cu proiectul Domnului Berzeviczy din punct de vedere pedagogic fiind că la aceasta nu mă simt chemat, dar abstrăgând de la aceasta, dau foarte puțină importanță împrejurării că copiii nostri fiind siliți a învăța limba magiară în mai mare măsură ca până acuma, rămânea-vor îndărăpt în celealalte studii, cari să propun în școalele poporale sau nu? pun însă pond pe aceea ca fie care mic membru al marelui familii române, în școalele susținute cu colosale jertfe din sudoarea feții noastre, să fie crescut în spirit curat românesc și ca școala confesională română numai până atunci are drept de existență și numai până atunci merită jefele, pe cari le aducem întru susținerea ei, până când corespunde acestui postulat național.

Că școala confesională română, după ce va fi trecut prin metamorfosa plănuită de Domnul Berzeviczy, nu va corespunde postulatului național mai sus arătat, e mai pe sus de ori ce îndoială, și ast fel pentru ca să ne formăm un plan de luptă corespunzător esigențelor noastre politice culturale, și național-economice, nu avem de cât să răspundem la următoarele întrebări:

1. Ce avem să facem pentru ca să împedecăm ca reforma învățământului primar plănuită să devie lege?

2. Pentru cazul, dacă această reformă ar ajunge la valoare de lege, ce avem să facem cu școalele noastre poporale?

Pentru ca să putem da un răspuns corect la aceste două întrebări, cari să impun de sine, este neapărat de lipsă să aruncăm o scurtă reprivire asupra politicei de instrucțiune publică magiară urmată din anul 1867 în coace și să ne dăm samă, ce țintă au urmărit guvernele, cari s'au perândat în timp de 37 ani în această țară cu diferitele reforme de învățământ cari s'au introdus în restimpul acesta.

O reprivire, fie cât de superficială, ne va convinge, că în cestuini de învățământ public, începând de la Deak și până în ziua de astăzi, toate guvernele au fost călăuzite numai și numai de două principii fundamentale. Unul din aceste principii a fost acela, ca statul respective erarul să cheltuiască cât mai puțin și dacă se poate nimic pentru instrucțiunea publică, care în toate statele moderne cade în sarcina statului, fiind că venitele statului ungar nu sunt destinate pentru ca să servească spre luminarea cetățenilor „cu buze străine” ci sunt chemate să înainteze opera de consolidare a rasei magiare.

Din aceasta considerațiune li-s'a dat diferitelor „naționalități” respective confesiuni din această țară „dreptul” de a susține școli poporale și medii din mijloacele lor, au fost deci îndreptățite confesiunile respective naționalitățile pentru că la noi și la sârbi d. e. noțiunea naționalității și a confesiunii sunt congrue, să plătească din buzunarul lor o parte a sarcinilor, pe cari avea să le poarte statul.

Al doilea principiu fundamental, de care s'au călăuzit guvernării nostri, a fost acela, că dacă statul nu are mijloace materiale necesare pentru ca să se îngrijească singur de instrucțiunea publică ungară, trebuie să nisuiască într'acolo, ca instituțiunile culturale susținute de confesiuni să fie puse în măsură cât mai mare în serviciul ideii de stat magiar, un scop, pe care credeau guvernării nostri a-l ajunge prin învățarea în măsură mai mare a limbii nemagiare. Acest din urmă principiu fundamental, magiarisarea învățământului în școalele confesionale, firește a trebuit să fie pus în practică așa zicând pe nesimțite, pentru că alt fel veneau confesiunile, cari susțineau școalele, și decretau că școli cu limbă de

propunere magiară nu susțin și atunci, pentru ca legea despre obligativitatea instrucțiunii poporale să nu ajungă de batjocură, ar fi trebuit să susție statul toate școalele necesare pentru 20 milioane suflete. De aici să esplică fenomenul, că după ce în anul 1879. s'a decretat obligativitatea instrucțiunii limbei magiare în toate școalele poporale, primul atac în stil mai mare în contra instituțiunilor noastre culturale s'a făcut de abea în anul 1883 după ce acest atac a fost de-ajuns pregătit prin discuțiunile vehemente parlamentare și de presă cari au premers. Trebuia ca să ni-se lase timp nu numai a ridica acele institute, dar și timpul necesar pentru ca să ne îndrăgim de ele. Psychologicalceste foarte corect au cugetat guvernării nostri în anul 1883. Ei au conclud că dragostea noastră față de așezămintele culturale de noi create este cu mult mai mare, ca concesionile pretinse de la noi: și așa a și fost, ne-am supus!

Fost-a de vină dragostea și temerea prea mare pentru creațiunile noastre culturale naționale, sau fost-a de vină legătura prea laxă între confesiunile naționale, nu discut, fiindcă aceasta este treaba cronicariului și nu a gregariului militant, dar constat că după un restimp de două decenii de la primul atac ne aflăm iarăși în fața unui nou atac îndreptat în contra instituțiunilor noastre culturale, care ne impune întrebarea, dacă este consult să urmărim și de astă dată politica culturală observată în 1883 sau că este mai bine să decretăm față dereforma învățământ proiectată rezistența (pasivă ar fi primul cas de rezistență pasivă în politica noastră națională), să declarăm pur și simplu că plănuitul proiect, pentru cazul dacă ar ajunge la valoare de lege, nu ne dă mâna să susținem școalele noastre poporale, căci de o cam dată numai de acestea este vorba, cu putere brachială, vom închide toate aceste școli, lăsând instrucțiunea poporală pentru cele trei milioane Români în grija guvernului.

Atâta pentru trecut și acum imi voi permite a-mi espune modestele mele păreri în privința întrebărilor puse mai sus.

Ce privește în prima linie întrebarea că ce avem să facem, pentru ca să împedecăm proiectul Berzeviczy ca să devie lege, este evident, că acțiunea pe care vom avea a o desvolta în această privință, poate să fie exclusiv numai parlamentară respective con-

Aducem la cunoștința Onoraților Domni Preoți, că ediția vechie din

Liturghier s'a epuizat, și s'a pus sub tipar o nouă ediție.

stituțională. Mijloacele parlamentare și constituționale, cari ne stau la dispoziție întru combaterea proiectului Berzeviczy sunt: 1. dreptul de petiționare respective înaintarea unui memorandum Maiestății Sale Regelui Apostolic a Ungariei; memorandumul acesta ar trebui să se redacteze și să se depună la treptele Tronului de toți arhierii ambelor noastre biserici naționale, pe lângă intervenirea guvernului ungar și ce privește timpul, în tot cazul înainte de a fi primit proiectul Berzeviczy sancțiunea prealabilă a coroanei. 2. Acțiunea a doua pūr parlamentară ar trebui să fie opozițiunea strașnică în ambele camere ale legislativei.

Că interesele noastre culturale naționale vor fi apărate în camera magnaților cu o energie și demnitate corespunzătoare tradițiilor noastre naționale, aceasta ni-o garantează ținuta bărbătească pe care a observat-o mitropolitii nostri cu ocaziunea anchetei conchamate de D-nul Berzeviczy. Mărire Lor!

Dar sorțile proiectelor de legi de obicei în camera deputaților să hotărăsc și tocmai de aceea trebuie să ne organizăm și să ne croim planul de acțiune pentru lupta decisivă, care se va da în camera deputaților.

Foarte mulți, ba cei mai mulți dintre onorații cetitori, cetind rândurile de mai sus vor esclama: Ei bine Domnule, mi s-a pare că ai nebunit! vrei să zădărnicești primirea proiectului Berzeviczy în camera deputaților și Dta uiți, că avem în această cameră un singur deputat naționalist, Dr. Vlad, care tot respectul de calitățile sale intelectuale și morale, ar trebui să fie un hercule la potența a zecea pentru ca să poată da piept cu camera întreagă aproape pur maghiară. Ve voi răspunde că nu sunt nebun și că nici nu-mi vine în minte a pre-

tinde de la Dr Vlad singur o muncă atât de uriașă. Dar ce ne împiedecă pe noi să mai trimitem în camera deputaților încă cel puțin vre-o 10—15 deputați de talia Dnui Vlad?

Față de faptul împlinit a alegerii Dnui Vlad de deputat într'un cerc electoral românesc cu desăvârșire sărac, trebuie să încete argumentările de până acuma despre cens, despre arondarea nefavorabilă a cercurilor electorale, despre terorismul organelor administrative etc. Din aceea alegere trebuie să ne tragem învățătura: „Voiește și vei fi.“ Și dacă la proxima ocaziune dată vom voi serios să alegem în camera deputaților 40 deputați, sunt sigur că vom scoate cel puțin 15 din urnă.

La acești 15 deputați români s'ar alătura și deputații slovaci și sârbi, cari la proximele alegeri după toată probalitatea vor fi aleși în număr cu mult mai mare ca până acum; și totii acești deputați, dar și numai cei 15 deputați români își pot face o drăguță de obstrucție, de așa fel încât pe lângă regulamentul de casă actual al camerei deputaților nu s'ar face din proiectul Berzeviczy nici când lege: guvernul s'ar putea scăpa din capcană cel mult cu clotura sau — quod probatum est — cu convocarea la serviciu activ a deputaților naționaliști. De clotură nu am avea să ne temem, de oare ce în contra acesteia ar fi toate partidele opoziționale maghiare cari mai mult să tem de ea, iar conchেমării la serviciul militar activ nu am avea să-i purtăm grije, fiindcă puțini deputați ar fi cari să aibă etate sub 33 ani.

Dr. Eugen de Lemény.

(Va urma).

Societăți mariane.

De câte ori porniri dujmane, răutăcioase, întunecate, cearcă să reslătească, să împrăstie pe cei ce să zic și sunt fii credincioși ai bisericii, aceasta biserică — de naștere dumnezăiască și menită să trăiască și să ocrotească până la capătul veacurilor sub puternicele sale aripi mântuitoare ori ce suflet, ce ca vecinic, voiește să aibă viață de veci. — află tot de una căi și mijloace pentru zădărnicierea planșurilor dujmane. Biserica într'o țară sau alta poate să fie, ori să pară numai ingenuchiată, — viața morală poate să decadă, credincioșii pot să se instrăineze de păstorii lor adevărați, aceștea toate însă vor fi numai pentru cei necredincioși și pentru dujmanii adevăraților creștine, semne de perire, de nimicire a bisericii lui Isus. Cei umiliți, prin urmare credincioșii, cei ce nădăjduesc în ajutorul de sus, prin urmare cei tari, știu că acestea sunt numai nește manifestații a boalei ce începe să bântue, și care chiar de s'ar înviora și desvolta, nu ar aduce perirea bisericii, ci ar fi nefericirea și, poate, sfârșitul și mai nenorocos al multor credincioși apucați pe căi greșite. — De aceea grăbește biserică de câte-ori vede începuturile pornirilor greșite, aducătoare de nefericire trupească și sufletească, cu sfaturile sale sănătoase, cu așezămintele sale mântuitoare.

Curentele nesănătoase în zilele noastre par'că să înmulțesc mereu. Condițiile grele de trai, aduse de cauze varii și greu de înșirat pe toate, fac din omul de azi mai mult o mașină de cât ființă rațională. Sufletele să tulbură, să rezvrătesc în trupurile istovite de muncă, și conștiința celor amăriți

FEUILLETON.

O POVESTE.

— pentru „Unirea“. —

Cu barba albă ca omătul, cu fruntea înaltă, brăzdată de vremi de restricte, cu glasul adânc și cuminte, moșneagul povește rar și așezat, o poveste uitată. Liniștea sării luminate de luna vecinic drumeată, și glasul bătrânului pătrund în suflet. Din depărtarea pădurilor de brazi, odată cu adierile pline de sănătate, vin chiote, suspine jalnice, ca de pasări rânite.

„Pe vârful stâncei celei mai prăpăstioase, de unde căutai în prăpastia întunecată, fără fund, ca la marginea pământului, era o cetățue mai întărită ca stâncea din care răsărise. Cetățuea brăzdată de fulgerele serpuitoare, înegrită de ploile pline de furtuni, stăpâna nepăsătoare întinderile munților și plaiurilor depărtate. Acolo stăpâna un craiu strașnic mănios, care simțindu-se totuși slab în cetățuea lui, umplea cu groaznice porunci pe supușii țărișoarei sale. Eșia rar din casa lui de stâncă, iar simjitorii umblau în vârful degetelor prin ogradă. Vr'un nechez jalnic să desprindea câte odată, din înălțime, și să stângea, clocotind, în văile depărtate. Acesta era tot sâmul de viață, ce venia din inima împărăției mici“.

Bătrânul își dusă degetele tremurătoare, prin omătul barbii, perzându-le. De departe veniau șoapte ușoare, murmurul unei vălece alinate. Un dulău alb încep să bata rar,

cu tact, la luna, ce să ivisă plină, albă, curată, cu chip de rugăciune, ca o vergură în estaz.

„Oamenii din cuprinsul domni crăișorului aceluia neînțăles și vecinic înourat, erau pacinici din fire și își vedeau sânguincioși de munca plină de sudori. Erau înalți ca brazii fărtați și pretini buni a lor, și tari ca stânce pe care să pomenisă. Era un neam de oameni vârtoși, cu firea adâncă, ce răbdau, de părea că nu-s nefericiri, cari să-i desnădăjduască. Unul, — cel mai slab dintră ei — să fi pus mâna în piept crăișorului, s'ar fi ales hărhuri din el. Dar ei tăceau și răbdau, și din răbdarea asta îndelungată, le răsăriră pe buze, pornindu-le din inimă, cântece, de cari se minunară pădurile și munții bătrâni, ascultându-le, și cântându-le după ei.“ — Și pe câte-va clipe moșneagul iar tăcu, pe rând vrea să prindă, cu urechile lui vechi, note depărtate. Apoi oftând ca de-o amintire spuse mai departe. „Donă zeci de ani poruncile grele, apăsătoare urmară una după alta. Oamenii începură să-și piardă răbdarea, cei mai slabi trecură granița, cei tari să încuiaseră în munții, și crăișorul cel păgân rămase numai cu diregătorii. Aceștia, chipuri uscate, palide, ca scoși din groapă, târâiau nefericiți, trudiți cu barbele lor galbene și rari, în urma stăpânului neîmpăcat.“

— Ori îmi aduceți supușii îndărăpt, ori de nu să ziceți amin lumii acesteia. Vei merge pe rând cei mai tineri întâi ca mai tari, apoi cei mai slabi, în urmă moșnegi. Cari vor veni fără lăbândă, să se arunce de bună voe în prăpastia adâncă, dacă vrea să nu i-să întâmple ceva și mai rău.“

„De 40 de zile mereu cădea câte-un cap sub barba plină de sânge închegat: diregătorii să întorceau cu deșert, dar, mai licărindu-le nădejdea de scăpare. — Nu se aruncau în prăpastie, ci venia să spue cum stă țara și ceară încă odată mila stăpânului. Dar craiul se însălbătăcise. Vedeă că-i peste puțină să-și câștige iar supușii, și nebunia sa scădea tot mai mult în ochii lui tulburi, umbrea tot mai des fruntea lui îngustă.“

— Stăpâne, — zise într'o zi cei mai bătrân diregător, vrăjitor mare de închega apele — stăpâne zise: ași spue și eu o vorbă numai să nu fie cu supărare. Să me ierți, Măria ta, dar eu așa ași zice că e tot atâta ori ce supuși să ai, numai să fie aci supt porunca ta. Codrii sunt plini de paseri, Măria ta, să le aducem să fie supușii Tăi.“

„Craiul încăruntit în aceste 40 de zile se întunecă, apoi să lumine de-odată: „Așa să faceți!“

Cei 20 de diregători cari mai rămaseră, se prăpădiră cu toții, acățându-se pe colțurile stâncilor țepise și pe arborii înalți, să rărească poporul de aburătoare.

„A mai rămas vrăgitorul bătrân. Acesta făcu ce făcu și din tot neamul de pasări, dăinuitoare în părțile acelea, prinsă câte-o păreche, le făcuse colivii minunate și le închise bine acolo. Craiul mort de jumătate, învia din nou, cu toată firea lui sălbatică.“

„Atâta numai că acum porunca paserilor, și minunea minunilor: paserile ascultau, ascultau cu toatele afară de stăpânul înălțimilor albastre, afară de vulturul — el însuși împărat. În toată dimineața trebuiau să-și schimbe glasurile: mierla să ciripească ca rândunica, buhna să cânte ca privighetoare, iar vulturului — el cântase mai frumos la început, — îi poruncisă să cron-

celor mulți, e asemenea unei mări tulburi, băntuită de furtuni.

Noi românii încă nu stăm cu mult mai bine decât alte nații năcăjite. Conștiința la o mare parte din poporul nostru se pare că să întunece mereu, că nemulțămirea — dreaptă în multe privinți li încarcă tot mai mult sufletul trudit.

Și am fost marturi în anii din urmă și în anul acesta să vedem cum vin profeții nebotezați, luminați și inflăcărâți de „duhul umanitar“, de iubirea generală a omenirii, de care e plină azi lumea, copleșită totuși de mizerii, am văzut cum vin și cum cearcă să intre în sufletul neamului nostru îndelung-răbdător. Și știm ce rezultate, ce izbânzi săngeroase au secerat acestea paseri de pradă, cu pliscul adânc încovoiat. Adecă izbânzile acestea au rămas celor prostiți de ei, au rămas orfanilor și văduvelor, și ca o pată grea de rușine, ne-a rămas nouă tuturor, celor ce ni e mult să dăm un sfat bun, de la inimă să-i spunem o vorbă bună năcăjitului bade. — Ei, profeții piperniciți, egoiști, vieleni și răi, să depărtară binișor de locul primejdii, strigând în punga nesăturată sudoarea de sânge a țaranului nostru.

Din tot amestecul acestor străini în trebile noastre n'a răsărit și nu va răsări în vecii vecilor nici un bine pentru noi. Conștiința îndurerată, întunecată a neamului în loc să o însenineze, să o mângâie, să o lumineze, o tulbură și o întunece și mai tare: ei răpesc spriguinul cel mai puternic al sufletului istovit: mângâierile religiei.

Dar astăzi lucrurile stau așa, că clasele de jos, îngenuchiate de sărăcie și de

căne în graiul corbilor. Dar voinicul nu să invoie odată cu capul. La zece zile crainul amuțise și încremenisă de ciudă, dar rămase țapăn pe vecii vecilor înaintea coliviiilor, iar dirgătorul cel schiop a așteptat și el smicua îndărăptul stăpânului să capete porunci, și când băga de samă că nu mai suflă, voind să-și iee catrafusele de pe aci, s'a nomenit și el cu bătaia lui Dumnezeu pe cap: inlemnise și el locului, și de atunci creac mușchii pe ei pe amândoi.

„O mână nevăzută taie grațiile de argint a coliviiilor, sburătoarele eșiră la largul: celea ce ascultasără de porunca tiranului cu glasuri schimbate, iar vulturul semeț și nepăsător așa cum din nenorocire a fost prins, ei glasul minunat, de pedeapsă că nu cântase și cât a fost în colivie — în ciuda crainului — și-l pierdu. Ci că atunci când stâncă înroșită de sângele trudiților dirgători va fi iar sură, și când celea două trupuri impetrite vor fi mâncate de tot de ploii, atunci își va căpăta iar glasul de demuit.“

Bătrânul privi cercetător la munți: „Iacă piscul cea, de care s'a împedecat luna chiar acu, acela e cu taina. Să vezi numai ziua cum dau vulturi în jurul lui: să vadă nu s'au mai spălat urmele de sânge. Dar piatra e roșie și acum ca arama, până la inima muntelui.“

I-am recărunit moșneagului pipa, și i-am aprins-o. Nourăși vineți se ridicau ușori, pe când bătrânul cu pleoapele închise, părea că visază mai departe la povestea ce mi-a spus-o.

Pacea stăpâna grea peste sat. De prin curți se auzia răsufatul greoi a vitelor ce se culcau.

Alfus.

muncă, simt lipsa neîncunjurată, necesară, de a vedea pe cineva că să interesează de ele.

În multul întunec în care să află, nu mai prea pot deosebi pe cei ce să apropie de ei: lucră mai mult inima cu sentimentele, de cât mintea su judecățile. — Atârnă dar de la spetia celor ce să apropie de ei, fericirea sau nefericirea lor, după cum aceștia să apropie cu inimă curată, voindu-le binele, ori sunt aduși de intenți egoiste.

În opera de regenerare, ce nesmintit se impune, în munca spre întărirea legăturii tot mai puternice dintre cei de sus și cei de jos, în tința spre ușurarea cât mai multă a greutăților celor din urmă, trebuie să muncim cu toții, fără deosebire de preoți și mireni.

Pretutindenea unde sunt puse azi la cale ast fel de curente sănătoase, cari au de scop păzirea și păstrarea sănătoaselor tradiții în popor, împotriva duhului veacurilor nouă și păgâne, peste tot locul muncește toată inteligența, preoții ca și ceilalți, cu deosebirea — ce e și firesc de alt fel — că elementul bisericesc e în fruntea instituțiilor ce slujesc mai mult spre întărirea credinței și curăția moravurilor, pe când elementul mirean conduce mai ales așezăminte de bunăstare și prosperare materială.

La noi, — deși primejdiile poate nu-s mai neînsemnate — s'a făcut de tot puțin în amândouă direcțiile, și chiar puținul ce s'a făcut e mai mult de caracter particular. O instituție jfe religioasă fie profană, care să înbrățișeze neamul întreg, prin urmare națională, până acuma nu avem. „Asociațiunea“ și „Societatea pentru fond de teatru“ nu-s menite în primul rând lipselor de care am vorbit.

Iată de ce cu multă bucurie și cu adevărată însuflețire trebuie să fie salutat „Smeritul memoriu“ al Păr. Con. Lucaciu, în care să propune înființarea de societăți în cinstea Preacuratei Fecioare, în fie care sat din largă noastră provincie mitropolitană. Nu am putea să serbăm mai bine iubileul de 50 de ani de la definirea dogmatică a zămislirii nepătate a Vergurei Maria, și mai cu folos de cât punând basă la ast fel de societăți, cari — desvoltând cultul Preacuratei, ori mai bine: dându-i viață, căci în biserica grecească e destul de desvoltat — ar servi pe de o parte înfrumetării bisericilor noastre, în multe părți foarte delăsate neîngrijite încă, iar pe de altă parte ar ajutara băeții sărmani ori bolnavi. Părintele Lucaciu a format de 4 ani o ast fel de societate în Ioșib unde e preot D-sa, și rezultatele numai încurajatoare pot fi. Când în așa timp scurt membrii societății „cununii“, și alții cari nu-s membri, duși de pilda celor dintâiu, au ajuns să se spovedească de 4 ori pe an, iar din încasările de membri și orfetele benevole s'au adunat la 2000 cor. e semu că Preacurata Fecioară celor cu intenții bune le dă gânduri bune și însuflețire, spirit de jertfă, și că poporul nostru, cu toată îndărătnicia sa, dacă e bine condus, e capabil de fapte desinteresate, fie acestea și de natură spirituală.

Membrii unei ast fel de societăți bine compusă, și cu dragoste condusă, după

vre-o 3—4 ani vor predica eu fapta alăturea cu preotul. Cine nu vede rodul în sămănat de l'ar avea o ast fel de „cunună“ în fie care sat, munca de curățire a moravurilor, de întărire în credință, de viață adevărat creștinească, ce ar începe să se reverse pe toate satele noastre trudite aproape peste tot locul? Și făcându-se odată regenerarea sufletească, fiind că aceasta e imposibilă fără de o viață solidă, cine nu ar recunoaște, că din ast fel de societăți ar trebui să nu urmeze și îmbunătățirea stării materiale. Păr. Lucaciu e de părerea că prea Veneratele noastre ordinariate să iee măsurile de lipsă pentru înființarea astor fel de societăți în cinstea Preacuratei Fecioare. Credem că însoțirile acestea de s'ar face numai la îndrumările ori provocările Preavenațelor ordinariate, sau nu ar reuși, sau ar avea o viață scurtă. Pentru ori ce idee nouă trebuie pregătit întâiu terenul, trebuie munca ca pământul să fie bine lucrat atunci când să sămăna sămânța. Și fiind că aici e vorbă de sămânță spirituală, sufletele trebuie luminate și încălzite, cu atât mai rătos, că ast fel de asocieri ne-au fost până acum străine. Poporul trebuie întâiu să înțeleagă că e vorbă de binele lui, și nu numai de dare de bani. — de care cu dreptul să îngrozește sub atâtea sarcini; apoi trebuie să simtă lipsa acestor „cununi“ și să fie adânc convins de efectul lor binefăcător. Luminarea tintei urmărite s'ar putea ajunge prin predici lucrate conștuențios, un ciclu întreg, care ar putea să se înceapă încă acum din lunile de vară. (S'ar putea ținea și forma de conferințe Duminica după amiazi în Biserică ori școală.)

Simțirea lipsei acestor cununi credem — cu frații de la „Răvașul“, cari știu din pracasă, că s'ar putea desinși mai bine în sufletul poporului prin deprinderile sufletești, cum au fost în postul Paștilor în tractul Ciuhăni. — Nu ar fi târziu ca la 4—6 ani să avem în fie care sat o ast fel de societate, deși ar fi fost frumos ca în anul iubilar să le avem. Preacurata Fecioară însă ne va primi ori când cu brațele deschise, și intențiunea frumoasă și slântă ce o avem de a ne deprinde să o cinștim mai mult, o va strămuta în fapt, dacă i-vom cere ajutorul, și dacă n'am lăsa să se stingă flacăra idealurilor creștine. — Așteptăm ca cei mai bătrâni la stat și mai tineri în uragostea dumnezească, să ne spună cu graiul lor cuminte și așezat, cum au putea pune mai ușor și mai sigur la cale „Cununile“ Preacuratei.

Alfus.

Un smerit memoriu

(Continuare.)

Nici un popor nu este sub soare care să se poată măsura cu spiritul de jertfă al poporului românesc, și nu esagerez. La zeci și sute de milioane coroane urcă suma jertfă de acest nobil și creștin popor. Să numărăm miile de biserici ce însuși din avutul și spiritul său de jertfă le-a ridicat; să numărăm miile de școli ce le-a zidit, căsile ce le-a jertfă pentru locuința păstorilor săi sufletești, jertfele ce le-a adus și nefcetat le aduce cu susținerea preoților, a dascălilor, cantorilor, bisericilor și a școalelor sale, cât jertfeste pentru fundațiuni, monumente și

trebuințele bisericesti și rituali. Fac zeci și sute de milioane aceste, și singur numai din evlavie și iubirea lui Dumnezeu în care și-a pus încrederea și în care își are viitorul său mai liniștit și fericit. Oh nu mai este alt popor asemenea lui. Și mă întreb: ce ar face acest credincios și bun popor să fie din comună în comună din parohie în parohie, prin biserică — unica lui scăpare și scut — pus în societăți mariane, în „Cununi“ într-o onoarea mamei Preacurate. Minuni! Oh minuni!

E credincios, e bun în fond și chemat a trăi o viață evanghelică pe acest pământ poporul acesta nobil, situațiunea însă ce i-s'a creat cu și fără vina lui, raporturile moderne în cari a căzut, vrășmașii neîmpăcați ai lui, feții liberalismului fals, asupritor și corumpător, ateismul frامasonic, în urmă „delăsarea“ și desperarea lui în consecință, l'a aruncat în prăpastia defectelor virtuților străbune în corupțiunea viciilor, în mregile spiritelor și învățături or destructive și perverse și stă îngrozit întrebându-se, că oare să-l fi părăsit și Dumnezeu și acum „răii“ să stăpânească și puterile vrășmașe tradițiilor sale? ... Să nu m'abat însă din cale! E putrăd mărul, dar sunt încă sănătoși simburii. Încă nu-i perdit totul și totul să poate recăstiga, numai să nu scăpăm vremea, căci zilele scumpe sunt și am ajuns la ceasul al 11-lea. Oh de-am fi cu o zi mai iute în societăți Mariane, în „Cununile“ Preacuratei Fecioare Maria, aceasta grațioasă Mamă a îndurărilor cu ajutorul Ei ceresc și minunat ne-ar scăpa sigur. ne-ar mântui cu desăvârșire din abisul peririi și desperării. — Probatum est.

Înființând în memorabilul an iubilar 1900. „Cununa“ Preacuratei și de Dumnezeu Născătoarei Vergure Maria în parohia greco-catolică română a Iojibului, grațios incredințată grigei mele păstorești, s'a înrolat o parte frumoasă a bunilor mei fii și fice sufletești sub steagul mamei îndurărilor. Le-am explicat, că scopul nostru este și neîncetat să fie onoarea, cultul Preafecitei Mame a lui Dumnezeu a Vergurei Maria, nobilitarea sufletului, a evlaviei și a bunelor moravuri ale noastre. Afară de aceste jertfăind noi din aceea ce Dumnezeu ne-a dat, din dăruirile noastre pentru societate ca membrii ordinari, ajutători sau fondatori, — o parte din banii așa adunați (jumătate) să-i folosim spre înfrumusețarea altarului și a bisericii noastre, iar jumătate să jertfim pentru înființarea unui orfanotrofiu diecesan cu numirea: Casa orfanilor Cununei Preacuratei și de Dumnezeu Născătoarei Vergure Maria din diecesă, și ca în aceea casă, asil, scut și creștere să aște sub scutul mamei îndurărilor orfanii și orfanele din diecesă.

De membrii s-au înscris și primit tineri și bătrâni, bărbați și femei de la etatea de 12 ani în sus; s-au legătuit, că vor trăi în onoarea și iubirea lui Dumnezeu, a deapropelului și a sfintei biserici. Fie care membru fără nici o deosebire a promis că va duce o viață după spiritul bisericii noastre drept credincioase catolice și române, va fi evlavios, sârguincios, cu cumpăt, va ocoli ocaziunile de scădere și beție.

Am ales dintre muerile și fetele din „Cununa“ pe cum și dintre tineri pe aceia cari mai bine știu ceti și cânta, și i-am învățat în școală la cetirea onoratului Paraclis, care se recitează în toate Duminecile și sărbătorile în biserică și în corpore după amiază dacă s'a terminat vecernia.

Ținându-mi de datorință sfântă și de o nespusă plăcere sufletească a fi și eu de față la aceste devoțiuni pie, la finea lor țin adeseori câte o scurtă cuvântare, meditațiune despre onoarea, mărirea și laudele Preacuratei fecioare, esortări morale și de bunăcuviință etc. Și am mângăierea sfântă că societatea noastră „Cununa“ sfântă a crescut, s'a dezvoltat și s'a sporit din an în an. Resultatul spiritual, moral și național este îmbucurător și mângăitor; s'a schimbat spre bine credincioșii mei cu desăvârșire, sunt

buni, moderați, sârguincioși, tregi și cumpătați. Spiritul de jertfă a prins rădăcini în inimile lor așa în cât până ce mai înainte nu ușor și nu cu drag împlineau și cele din datorință. acum jertfele și oblatele lor a ajuns a fi vrednice de frumoasă considerațiune.

Am ales patru sărbători mari ale Preacuratei Vergure Maria și anume: 1. „Intrarea în biserică“, 2. „Întimpinarea Domnului“, 3. Bunăvestirea, 4. Adormirea Preacuratei Vergure Maria în cari sărbători cântăm cu o sollemnitate deosebită întregul Paraclis și când toți membrii Cununei se cuminecă pregătiți fiind la primirea acestui sfânt sacrament prin mărturisirea păcatelor. Ba se mărturisesc și să cuminecă cu aceste ocazii nu numai membrii „Cununei“ ci și alți credincioși și credincioase în cât am ajuns la rezultatul îmbucurător că parte considerabilă a credincioșilor mei să pocăiesc și curățesc sufletește de patru ori la an. Și le isprăvesc aceste credincioșii cu un sporiu vedit spiritual, cu o evlavie înălțătoare creștinească.

(Va urma.)

REVISTE.

Francia. Deși să numește Francia patria libertății, egalității și a frățietății, numele acestea de loc nu i-se cuvin, ea practice o și arată aceasta. Nu de mult 6 preoți au voit să depună examen de profesor, comisia cenzurătoare însă i-a reieptat a limine, pe baza, că preot nu poate fi profesor, căci numai strica poate profesorilor mireni. Va sosi poate și timpul, când preoții catolici vor fi dați afară din țară, de cumva oamenii cu minte și influință nu să vor pune pe lucru.

Germania. Toată lumea catolică privește cu mult interes și cu drag la congresele catolice din Germania, cauza e însuși catolicismul germân, care influințază mult chiar și asupra lui Wilhelm, și, ceea nu i-ar prea veni la om să creadă asupra politicii europene. Congresul din anul acesta să va ținea în *Regensburg* din 20—25. August. Ne vom ținea de datorință să ne ocupăm cu el în coloanele ziarului nostru.

Resboiul Ruso-Japones. Să svoneste că pe câmpul de luptă va pleca însuși Împăratul tuturor Rușilor. — Știrea aceasta stă în legătură cu svonul, că *Kuropatkin* nu mai e persoana cea de încredere a împăratului ce a fost. Inimicii săi de la curte au început a-l ponigri.

Împăratul voiește, ca Rușii să iee o poziție ofensivă, pe când *Kuropatkin* știindu-și puterile sale și ale contrarului său, vede că ar fi un pas greșit dacă ar eși din defensivă. — El nu voiește să se lase în luptă decisivă, — că nu are armată în de-ajuns. — Lupta decisivă o amână pe toamnă, când vor

sosi cei din Rusia, și când flota Rusă de pe marea Baltică încă va fi în apele japoneze.

Flota japoneză, care a suferit mult în timpul din urmă, nu va fi în stare să stee față cu a Rușilor. Flota lor va sdrobi Japonia pe apă, vor rupe trupele din Manciuria de țara mama și apoi *Kuropatkin* îi va aduce în jos și îi va sdrobi. Acesta e planul lui *Kuropatkin*. Cei mai mari inșe nu au atâta răbdare. — Ei vreau să sfârșască iute cu Japonia, căci lungirea războiului i-va aduce la o crisă financiară și la o sângeroasă crisă internă de caracter social. Japonessii însă nu să dau și toate planurile Rușilor să prăbușesc unul după altul.

Știrile ce sosesc de pe câmpul de luptă sunt triste pentru Ruși, — cari până acuma nu să pot lauda nici cu un succes strategic.

Japonesii înaintează într'una. — Obsediarea fortăreței Port-Artur nu încetează, dovadă sunt ocuparea unor nouă poziții lângă fortăreață. Din Manciuria sosesc știri, cari arată poziția strâmtorată a Rușilor. Înaintarea japonesilor să vede a fi foarte hotărâtă pe când rezistența ce li-se opune e slabă de tot. — Telegramele aduc știrea, că *Kajping* a căzut în mâna Japonesilor. Știrea cea mai interesantă e că Japonessii amenință să taie calea armatei rusești ce sa retrage.

Din aceste să vede că Rușii au fost aruncați peste strâmtoarea *Motien* iar Japonesii înaintează spre *Liaojang* — Ruși demoralizați de nesuccesele de până acuma se vor retrage mereu și abia să crede că Japonessii îi vor putea sili să se lase în curând la o luptă decisivă.

Școalele din Blaș.

S'a sfârșit un nou an scolastic și porțile institutului de învățământ din Blaș, s'au închis.

Mulțimea de copii veniți aici din toate unghiurile locuite de români s'au depărtat la căsile părințești, și Blașul a rămas cu străziile goale, aproape ca pustiu.

Și de 150 de ani din școalele Blașului au ieșit bărbați luminați, fala și propăvăduitorii neamului românesc. Sinodul archidieceșan ținut în primăvara anului acestuia, a decis, ca aniversarea de 150 de ani a deschiderii școalelor din Blaș, să se serbeze cu vrednicie. Să speră, că aceasta serbare va fi vrednică de rolul mare ce l'au avut acestea școale în deșteptarea și cultivarea neamului nostru, și toți discipulii acestor școale își vor aduce aminte de institutul căruia au ai mulțumi totni.

Din incidentul sfârșitului de an scolastic, vom da aici unele date statistice despre școlarii și esamenele de la toate

institutele noastre de învățământ, cari vorbesc, mai elocvent, ca ori și care frasă sunătoare, despre misiunea culturală ce o au acestea școale în viața neamului nostru.

La *institutul teologic* în decursul anului școlastic trecut au fost 60 de ascultători ordinari.

La cursul *biennial de teologie* au fost 18. Examenele s'au început în 15 i. c. și s'au sfârșit în 26, când teologilor li-s'au dat vacanțele de vară.

La *gimnas* au fost înscriși 518 școlari ordinari, și 22 privațiști. După confesiune dintre aceștia 403 au fost gr.-catolici, 89 gr.-orientali ceiața de alte confesiuni.

După progres din *toute studiile eminenți* au fost 23, cu *cel puțin bun* 82, cu *suficient* 274, cu *nesuficient* 87, cu mai mulți *nesuficienți* 37. Examecele s'au început în 16 și s'au sfârșit în 22, când după sfânta liturgie și Te Deum, în sala cea de gimnastică în prezența Escelenței sale, li-s'au citit studenților clasificățiunile și li-s'au împărțit premii.

Esamenul de maturitate s'a început în 24 și s'a sfârșit în 30.

S'au prezentat 60 candidați la esamenul script, și au fost admiși cu toții la verbal, dintre acești au reușit cu *eminenție* 3: *Coltor Ioan, Hătegan Iuliu, Hossu Iuliu*. Cu *bun* 12: *Banfi, Cerghizan, Cipăian, Folea, German, Murășan, Vas. Neagoș, Nemeș, Peculea Aurel, Pop Victor, Suciu Viet, Timbuș*. Cu *suficient* 29: *Achim, Botei, Candrea, Chereștes Costea, Cutean, Drăgan, Frățilă, Hossu Iustin, Inbaș, Ladoșau, Metes, Macaveiu Moldovan, Aron, Muntean Romeo, Muntean Val., Murășan Victor, Opriș, Pop Ang., Pop Romul, Pop Vincenție, Popa Nartea Ioan, Rus Iuliu, Simu, Sêrb, Truța, Urdea*. *Esamen supletoriu*: *David Zaharie*, din magiară, greacă și istorie. *Tilea Onorin*, din l. latină. *Relegați pe 3 luni*: 10. *Pe un an* 6.

La *institutul pedagogic*, *csamenul de calificare cu învățătorii* s'a ținut din 1 până în 15 Iunie. S'au prezentat 51 de învățători. Dintre aceștia 9 au fost relegați la esamenul scripturist, 1 s'a retras, iar 41 au fost admiși la esamen verbal. Au fost declarați de enalificați 19 învățători, iar 22 au fost relegați la repetirea esamenului în mare parte din limba magiară.

La *preparandie elevi ordinari* au fost înscriși 117. Dintre aceștia cu clasa generală aminenție au fost 19, cu *suficient* 18 cu *nesuf.* 15. Examenele au durat din 18 până în 23 Iunie, iar în 24 Iunie au fost citirea clasificărilor, premiarea și demiterea elevilor.

La *școala primară și superioară de fete* au fost înscrise 83 de eleve. Examenele s'au început în 20 și în 23 Iunie, au fost citirea clasificărilor și împărțirea premiilor.

La *școala de aplicație* au fost înscriși 42 copii.

Școala de meseriași au frecventat-o 27. Esamenul final s'a ținut în 12 Iunie.

Iar la *asil* au umblat 27 de prunci. Numărul total a tuturor elevilor de la toate institutele de învățământ din loc e de: 965, o cifră așa de considerabilă, în cât nu credem să fie institute românești, cari s'ar putea mândri cu ea!

Spicuri literari.

Sf. Unire și Măiorescu.

În numărul jubilar al Familiei cetim următorul frumos elogiu adus Sf. Uniri de dl Titu Măiorescu, Recomandăm aceste șire meditații serioase „Foil diecesane” de la Caransebeș:

„Că în secolul al 18-lea politica dinastiei Habsburg a încercat să ne ducă sub ascultarea Papei de la Roma, și neisbutind, ne-a împărțit în două, n'a fost noroc. Dar că din această încercare Români Transilvăneni au ajuns în cetatea eternă, unde a reînviat în ei simțământul gîntei latine, revărșându-se apoi asupra noastră a tuturor: aceasta a fost rară fericire, care dintr'o desbinare religioasă a înălțat neamul întreg spre o unitate de cultura națională”.

Cătră P. T. Abonenți.

Apropiindu-se finea semestrului prim, rugăm pe On. abonenți, să binevoiască a-și renoi abonamentul; iară cei ce sunt în restanță să ne trimită fără amânare suma datorită, căci foaia are lipse mari și arzătoare.

Administrațiunea.

Noutăți.

Din *Archidieceasă*. Daminecă în 26 Iunie n. au fost chirotoniți întru preoți: *Iacob Popa*, vice-notar consist. *Vasile Moldovan*, provisor dominal, *Sever Frățilă* și *Mihail Damian*, dispus admin. parochial în Toldal, distr. Reghin.

Directorul fundațiunei Șulțane e convocat în ședință ordinară pe Joi în 14 Iuliu n. Cu acest prilej să va celebra un părăstas la biserica parochială, unde e îngropat Mitropolitul Șulț, apoi să va face raport despre fundațiune din partea administrațiunei și a avocatului archidieceșan și în urmă comisia de trei va raporta despre reavisirea rațiunilor pe 1903. În comisia aceasta sunt aleși: *Sim. P. Mateiu*, canonic, *George Pop*, director de finanțe în Zombor și *Iuliu Bardoși*, insp. scol în disp. în Sibiu.

De la *Lugoș*. Marța trecută Ilustr. Episcopul *Ignație Pop*, de la Arad însoțit de protopresbiterul Dr. Traian Putici din Timișoara au sosit în Lugoș spre a întoarce

visita Preasfinției Sale Episcopului Dr. Vasile Hossu. Primierea a fost din celea mai cordiale. Preasf. Sa Episcopul Vasile a dat un prânz festiv în onarea înaltului oaspe. Sara Eepisc. Popa a părăsit Lugoșul.

Din *Marmația*. Acesta e tirlul unui răspuns pe care un cutare I. P. ni-l dă în „Telegraful” de ieri. Nici nu putem să ne ocupăm airea cu acest răspuns de cât aici. Dl I. P. e supărat, ca scriindu-se în „Unirea” despre sfințirea fundamentului bisericei din Săcei să timbrează cu epitetul de „rătăciți” aceia, cari cu 4 ani mai înainte s'au relntors la biserica dreptcredincioasă strămoșască. Și ca să adrobească definitiv și total pe corespondentul nostru, care fie zis în parante e mare și tare, ne întrebă, că „oare st. Nicolae și sfinții Vasilie cel Mare, Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de aur, pe cari și biserica gr.-cat. îi prăznuiește și cari au avut chiar aceiași religione ca și gr.-orientalii de azi din Săcel, — au fost și ei rătăciți.” Nu! recunoaștem cu smerenie, au fost cu toții *neuniți!!!* (Așa căldură caniculară e pe la D-Voastră de I. P? pentru Dumnezeu, puneți-ve gheață la creeri să nu vi-se topească bunătatea de minte! ce păcat!)

Cărți nouă. Am primit la redacție doue teze de licență publicate de doi doctori în filosofie: *Bogdan Petriceicu Hașdeu ca filosof* (Hașdeu Petriceicu Bogdan mint nyelvész) de Const Pavel, profesor la gimnas. piariștilor din Orade, — și *Munții Rodnei* (Bukovina hercegség. Mármos és Besztercze-Naszod Megyég határvidékének vagyis a Rodnai havasok földrajzi leírása) descriere geografică de Vasile Meruțiu, prof. la gimnasiul din Năsăud. Amândoue teze sunt scrise cu multă grije și merită să fie cunoscute în cercuri cât mai largi!

Școala de fete a Asociațiunei. Din al XVIII anuar al școalei Asociațiunii aflăm, că anul trecut școala a fost cercetată de 98 eleve, 63 interne 81 ordinare 17 priva-tiste, din acestea 20 gr. cat. Din elevele adăpostite în internat 11 au fost din România. Anuarul cuprinde și o disertație de Dr. I. Borcia despre ce citeș fetele?

Oamenii recunoscători cu miile spun din propia lor esperință, ca „Fluidul-Elsa alui Feller ajută și la morhuri cari nu sunt amintite în instrucțiune. Puteți întreba medicii cum trebuie folosit „Fluidul-Elsa, pentru mulți dintre domni medici cari l'au folosit la pacienți îl recomandă cu căldură să se comandez (12 sticle sau 6 sticle duple cu 5 cor. franco de la singurul fabricant Feller J. Eugen farmacist în „Stubica Centrale 82 (comit. Zăgráb). Sunt puține familii cari ajungând la cunoștința acestei minunate medicine se nu o aibă în deposit acasă, pentru că prin aceasta sunt scutite de urmările grave ale morburilor grabnice. Unde nu aveți în deposit fluidul nu întârziati a vi-l procura — că vi-e în *interesul propriu*.”

Disolvarea clubului român comitatens al com. Bistrița-Năsăud printr'un neas al căpitanului de poliție din Bistrița, pe cuvânt că nu s'a înaintat „statutele” guvernului spre aprobare a făcut cea mai rea impresie în toate cercurile românești, căci așa ceva nu s'a mai pomenit. Membrii din biroul clubului au fost tras în cercetare că numai pe la finea lui Iulie, după ce vor fi ascultați cu toți va aduce căpitanul de poliție judecată. — Semnele vremii sunt aceste toate, ca să stăm cu capul plecat gata, fără a încera, la ori ce lovitură.

„Caffée Grand“

„Caffée Grand“

Augustin Coltor

și-a aranjat în Strada mică *Cafenea, Cofetărie* și *Hotel* servind *bucatele cele mai gustoase*

și *beuturile cele mai bune* pe cum și *chilii comferte și ieftine*.

PARTE ȘTIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mitropolia Bălgradului.

(Răspuns d-lui T. V. Păcățian).

(Urmare).

Documentele publicate până acum despre poporul român, adevărate, că începând de la colonizarea Daciei prin Traian Românii din Ardeal și Ungaria Mitropolie proprie nu au avut în aceste țări.

Au existat însă pe teritoriul locuit de Români mai multe episcopii catolice de rital latin: a Cenadului, Orăzii-mari și Agriei în Ungaria, a Ardealului în Transilvania și o parte din Ungaria. De odată cu cuceririle de scurtă durată ale regatului ungar dincolo de Carpați, s'au întemeiat în prima jumătate a veacului al 13-lea încă două episcopii, una a Cumaniei (sau Milcovului), alta a Argeșului, ambele de scurtă viață, iar în jumătatea a doua a veacului al 14-lea s'a înființat episcopia Siretului în Moldova și a Severinului în Muntenia.

Episcopiile *Cenadului* și *Agriei* s'au înființat încă pe timpul sfântului Ștefan. Cu privire la timpul înființării episcopiei *Orăzii-mari* istoriografii nu sunt de o părere. Unii o țin înființată de sfântul Ștefan, alții de sfântul Ladislau pe la 1083.

Cu privire la înființarea *episcopiei catolice transilvane* încă sunt două păreri. Istoriografii, cari susțin, că Ardealul a fost cucerit încă înainte de sfântul Ștefan, spun, că episcopia a fost întemeiată în Alba-Iulia de acest rege. Cei ce combat această părere, și susțin, că Ardealul nu a fost cucerit de Tuhutum, și că sfântul Ștefan numai a început cucerirea lui, cred, că sfântul Ladislau este și întemeietorul episcopiei catolice de Ardeal.

Poate nu greșim susținând, că s. Ștefan a întemeiat o episcopie pentru părțile »ultrasilvane« sau »transilvane«, dar aceea la început nu-și avea reședința în Alba-Iulia (Bălgrad), ci în vre o localitate din comitatul Selagiului. Documentele ne arată, că averile imobile mai mari ale episcopiei transilvane la început nu erau în apropierea Albei-Iulie, deși fie care episcop se silia să-și câștige moșii aproape de reședința sa, ci departe în comitatul Selagiului, Bihorului, Clujului și Dobăcei. În comitatul Clujului erau satele Cluj (villa Kulusvar), Gilău, Căpuș și Körösfő; în comitatul Dobăcei: Herina și Bilak; în comitatul Solnocului (astăzi în Selagiu) satele: Zilah și Tusnad; în comitatul Bihorului satul Barát-Püspök; în comitatul Sătmăruului: comuna dispărută Ebes (Teutsch - Firnhaber, Urkundenbuch, 127), pe când aproape de Alba-Iulia episcopul avea de la 1276 încoace numai trei sate: Șard, Acmar și Piski, dintre cari cel dintâiu pe la 1238 încă nu era în posesiunea episcopului (Ibidem p. 61), iar celelalte două au ajuns în posesiunea lui numai la 1276 (Ibidem, p. 111) în schimb pentru Körösfő. Dacă însă episcopul Transilvaniei ar fi residat de la început în Alba-Iulia, atunci și averile lui ar fi fost aproape de acest oraș, în Ardeal, iar nu departe în țara ungurească.

Fapt este, că episcopia Transilvaniei ocupa odinioară și teritoriul comitatelor de astăzi Selagiu, Sătmăr și Ugocea. Fapt este mai departe, că la început nici hotărâle episcopiei Transilvaniei nici ale Agriei nu erau bine determinate spre răsăritul Ungariei, ci s'a lăsat episcopilor, să-și ocupe spre răsărit tot teritoriul, ce va ajunge în stăpânirea regilor ungari. De aceea vedem, că și pe la 1300 episcopii de Agria și Transilvania se disputau, care este în drept a ocărui Maramurășul și a culegă zeciuiala de acolo (Dr. I. Mihalyi, *Diplome maramurășene* p. 1—3). Din această neînțelegere a ieșit învingător episcopul Agriei, dar al Transilvaniei și-a putut ține totuși stăpânirea peste Selagiu, Sătmăr și Ugocea. Dacă însă episcopul Transilvaniei de la început ar fi residat în Alba-Iulia, atunci nimic nu era mai firesc, de cât ca ținuturile ungurene Selagiu, Sătmăr și Ugocea să aparțină, conform configurațiunii geografice, episcopilor din Agria și Oradea-mare, de oare ce el avea destul teritoriu în Transilvania. Este deci lesne de crezut, că stăpânirea episcopului »ultrasilvan« sau »transilvan«, pe timpul sfântului Ștefan și-a avut reședința în comitatul Selagiului, ori alt undeva în Țara ungurească, de unde putea ocărui și comunele de la marginea Ungariei spre Transilvania și Maramurăș, și cele din Transilvania de la poalele Meseșului și că numai mai târziu, cu înaintarea stăpânirii ungurești, a putut ajunge adânc în Ardeal, spre a-și așeza reședința în Alba-Iulia.

În această presupunere ne întărește și împrejurarea, că pe când toate episcopiile catolice întemeiate de sfântul Ștefan și de sfântul Ladislau poartă numirea de la un oraș, ceea ce alt cum este prescris atât în Biserica orientală, cât și în cea apusună, pe atunci episcopul romano-catolic din Alba-Iulia poartă numirea de la o țară, adevărat de la »Ultrasilvania« sau »Transilvania.« Aceasta numai așa se poate explica, dacă admitem, că reședința acestui episcop nu a fost determinată de la început, ci s'a așteptat mai întâiu, să i-se cucerească tot teritoriul, peste care avea să stăpânească ca episcop, și numai după aceea să i-se aleagă locul potrivit de reședință definitivă. Până când era însă să ajungă la reședința aceasta, oamenii s'au obicinuit a-i da titlul de la țara, unde avea să fie episcop, și acest titlu i-a rămas până în ziua de astăzi. Avem deci de a face cu un titlu isvorit din motive istorice și nu canonice.

Argument hotăritor, că episcopul catolic transilvan pe timpul sfântului Ștefan nu și-a avut reședința în Alba-Iulia, este împrejurarea, că un scriitor vechiu, citat la Gánóczy Antal (*Disert. de S. Ladislau tondatore Eppatus Varadin.* pag. 15) ne spune, că »B. Ladislaus monasteria episcopalia duo contruxit, scilicet Varadinense et Albense,« va să zică s. Ladislau a zidit episcopia Albei-Iulie.

Am insistat ceva mai mult asupra înființării episcopiei catolice transilvane, ca să relevăm greșala, în care a căzut domnul Gr. G. Tocilescu, când față cu scrierea mea »Vechile Episcopii« a afirmat, că

episcopul ardelean s'a numit *Ultrasilvanus* sau *Transilvanus* »fiind că în Alba-Iulia, sau Bălgrad exista deja o veche arhiepiscopie, cea românească, și că prin urmare, catolicii se feriau a adopta titlurile unei biserici schismatice« (*Anal. Acad. r. pe 1902—3, t. XXV pag. 416.*) Eroarea este evidentă nu numai din expunerea de mai sus, ci și din faptul, că pe timpul sfântului Ștefan biserica orientală nu era schismatică, de oare ce schisma a erupt în mod formal numai la 1054, iar de altă parte biserica catolică și în ziua de astăzi sfîntesce nenumărați episcopi (numiți titulari, sau in partibus) cu titluri de la scaune, cari de fapt sunt schismatice, dar cari înainte de schismă erau toate catolice, fiind că să aflau în unitatea credinței și în împărțășirea iubirei cu biserica Romei.

Episcopia Cumanilor, sau Milcoviei a întemeiat-o arhiepiscopul Strigonului, Robert, la 1227 și cel dintâiu episcop al ei a fost Teodoric, despre care face amintire o scrisoare a papei Grigorie IX. din 1228. Această episcopie începuse a înflori și episcopul ei era încredințat chiar și cu rezolvirea unor afaceri importante în Ungaria. Dar la 1241 năvălirea Tătarilor o pustii nimicindu-i și reședința din Milcov, și astfel pe lângă toate încercările Papilor, ea nu se mai putu restaura (*Hurmuzaki, Doc. I. pag. 102, 107, 108, 111, 112, 113, 130, 131, 132, 136, 138, 141, 172, 255, 257, 495, 602, 609, 622, și I/2 pag. 8, 45, 64, 65, 80, 174, 176, 224, 375.*), iar titularii ei, cari multă vreme i păstrară numele ca episcopi ai »Cumanilor« sau de »Milcov,« erau numai episcopi fără de diecesă, cari trăiau din beneficiile, ce le avuseră mai înainte de a fi consacrați. Încercările unuia sau altuia dintre ei de a ajunge în posesiunea episcopiei, nu se par a fi fost încununat cu succes. Cine vrea să scie mai multe despre aceasta episcopie catolică de rital latin, poate ceti prefața d-lui N. Jorga în *Studii și Documente I, II.* Noi numai atâta mai observăm, că unii »istoriografi vechi« preamăriți de d-l Păcățian, pune episcopia catolică-latină a Cumanilor între episcopiile sufragane ale închipuitei Mitropolii schismatice de Bălgrad. Așa face domnul Popea (*Vechia Mitropolie, p. 56*) și tot așa face și d-l Ioan cav. Pușcariu (*Dr. Ilarion Pușcariu, Mitropolia Românilor ortodocși, pag. 4.*), deși episcopia era supusă nemijlocit Sfântului Scaun apostolic al Romei.

Existența *Episcopiei catolice de Argeș în Țara-Românească* este neîndoioasă, deși nu i-se poate ști pozitiv timpul, când fu înființată. Despre ea vorbește Papa Bonifaciu IX în bulla din Novembře 1390 ca despre o diecesa, ce exista odinioară (»olim Argensi dioecesi« la *Hurmuzaki, Doc. I. pag. 526*, unde din greșală este pusă bulla la a. 1295) și cu aceleași cuvinte vorbește despre ea și în o bulla din 1400 (*Ibidem I. 2. pag. 409*). Prima amintire despre un episcop de Argeș se face în un extras de câteva cuvinte din bulla Papei Bonifaciu IX dela 16 Maiu 1390, în care ni se spune

că atunci a fost numit episcop de Argeș în mitropolia Calocei un călugăr carmelitan, Francisc de S. Leonardo. (»constitutus episcopus Argiensis in Valachia, sub Metropoli Colocensi«, Hurmuzaki. Doc. I. 2. p. 330.) Documentul acesta ne arată, că episcopia Argeșului nu era sufragana episcopiei catolice transilvane, ci mitropoliei de Calocei. În Țara-Ungurească erau numai două mitropolii în secolul al 13-lea și 14-lea (Fejér, Cod. D. II. 217), cea din Strigon cu episcopiiile din Iaurin (Győr), Agria (Eger) Vaș, Vesprim și Nyitra, și cea din Calocei cu episcopiiile din Cianad, Ardeal, Oradea-mare, Zagrab, Bosnia, și Sirmiu. Episcopia Cumanilor era supusă, pe cum am accentuat, nemijlocit Scaunului apostolic al Romei. Pe cum deci episcopia Ardealului fusese supusă mitropoliei Calocei, așa s'a întâmplat și cu episcopia Argeșului la înființarea ei. În documentele publicate la Hurmuzaki (vezi și Iorga, Studii și documente, I, II.) găsim, și după apunerea episcopilor de Milcov și Argeș, foarte mulți episcopi de Milcov și Argeș ca »sufragani« ai vre unui episcop, ori arhiepiscop, nu numai din Transilvania și Ungaria, ci și din alte țări catolice. Ca să pricepem acest lucru, trebuie să observăm, că episcopii sufragani sunt de două feluri. Aceia, cari sunt episcopi actuali ai unei diecese supuse unei arhiepiscopii, se numesc »sufragani« ai respectivului arhiepiscop. Se întâmplă însă, că un episcop cu diecesă, pentru bătrânețele sale, ori din alte cauze, are lipsă de un ajutor în oficiul său, care să sfințească preoții, să facă visitațiuni canonice și să îndeplinească alte lucrări, pe cari episcopul diecesan nu le poate îndeplini. În cazul acesta episcopului diecesan i-se dă ajutor, de comun dintre membrii capitolului său, o persoană, care se chirotonesce episcop, ca ori ce alt episcop, și se numește »sufragan« al episcopului său diecesan, pe care îl ajută în oficiu. Fiindcă însă doi episcopi cu același titlu nu pot să existe în una și aceeași diecesă, și fiind-că ori ce episcop trebuie să aibă un titlu, episcopul »sufragan« al episcopului diecesan capătă titlu, nu de la scaunul episcopului său diecesan, ci de la o episcopie, care a existat odinioară, dar a apus, pentru-că sau a fost distrusă de păgâni, sau a fost ocupată de schismatici, ori eretici. Ast tel de episcopi sufragani ai episcopului diecesan de Transilvania au fost acei canonici din Alba-Iulia, pe cari în documente i-i întâmpinăm ca episcopi de Argeș după apunerea acestei episcopii.

Episcopii »sufragani« ai episcopilor diecesani se mai numesc și *titulari*, sau în partibus »infidelium«. Dacă episcopul sufragan sau *titular* nu are beneficiu propriu de canonic, ori preposit, ori de abate, ori de alt ceva, atunci însuși episcopul diecesan este dator să-l întrețină. După moartea episcopului diecesan, care a avut un episcop sufragan, acesta înceată a mai fi sufragan și al episcopului diecesan următor, rămânându-i numai titlul de episcop, dar fără funcțiunea de »sufragan«.

Mai sunt însă și alți episcopi *titulari*, fără să fie »sufragani« ai unui episcop diecesan. Ast fel de episcopi sunt toți dignitarii aceia, cari ocupă un oficiu înalt și stabil bisericesc și de odată cu acest

oficiu sunt înălțați și la treapta episcopescă, ori arhiepiscopescă, fără de a i-le să da și o diecesă, ci numai titlu de la o episcopie, ori arhiepiscopie, care odinioară a existat, dar a apus de mult, cum sunt d. e. nunții apostolici și alți dignitari din Roma și de aiea. Ast fel de episcopi *titulari sunt și arhierii din România, cari nu au eparchie, ori diecesă proprie*. Chiar și la noi au voit domnii din Sibiu să facă un episcop *titular*, pe Preacuvioșia Sa arhimandritul Dr. Ilarion Pușcariu. Ba unii au dorit, să-i dea chiar titlu de »Alba-Iulia«, deși există un arhiepiscop și mitropolit român unit în țară, care în mod canonic și legal poartă acest titlu.

Din toate acestea să vede, cât de neorientat este d-l Păcățian nu numai în istorie, ci și în dreptul canonic, când afirmă acestea despre *episcopii titulari*: »n'aveau reședință, n'aveau nici chiar locuință stabilă, ci umblau dintr'o diecesă într'alta substituind pe episcopii bătrâni și neputincioși, cari îi angajau și îi plăteau pentru ca să facă în locul lor serviciile cerute în biserică. Episcopii titulari, făcuți cu dușumul din partea papilor, cari voiau să aibă în ei o falangă puternică de apărare în consiliile bisericesci, erau mulți și erau niște episcopi călători, când aici, când colo« (pag. 58). S'a întâmplat adecă, că un episcop titular, Vitus, sufragan al episcopului din Cinci-biserici, murindu-i episcopul diecesan, și următorul episcop diecesan ne având lipsă de sufragan și prin urmare ne mai ținându-l lângă sine, el, Vitus, a fost silit, să-și caute alt beneficiu, de oare ce nu era nici preposit, nici canonic în capitolul din Cinci-biserici și ast fel nu avea din ce să trăiască. Din cazul acesta isolat domnul Păcățian face toate deducțiunile, citate mai sus, fără să țină samă de asezămintele bisericești orientale și apusane. Dacă episcopii titulari sunt »niște episcopi călători«, oare domnul Păcățian dat-ar-fi și în mâna Preacuvioșiei Sale Dr. Ilarion Pușcariu băta de călător, ca să poată lua lumea în cap, după ce ar fi ajuns episcop, sau arhieru titular de »Alba-Iulia«?

În fine, ca să gătim cu titulele, mai observăm, că să poate întâmpla, ca cineva să fie mitropolit, ori episcop cu diecesă fără ca să poarte numele de la reședința sa, ori de la altă localitate din diecesa sa. Aceasta să întâmplă d. e. atunci, când într'o țară, unde mai înainte n'a existat nici un scaun episcopesc, se înființază o mitropolie. Fiind că în cazul acesta nu este nici o episcopie, care să poată fi înălțată la demnitatea de mitropolie, Mitropolitul capătă titlul de la o mitropolie apusă. Așa s'a întâmplat, când s'a înființat mitropolia Ungrovlachiei la 1359. Fiind că pe atunci în toată Țara Românească nu exista nici un scaun episcopesc, care să poată fi înălțat la treapta de mitropolie, Mitropolitul a căpătat titlul de la *Nicomedia*, unde existase o mitropolie grecească, dar după cucerirea Nicomediei prin Turci la 1326, această Mitropolie încetase și numele ei a putut trece la Mitropolia cea nouă a Ungrovlachiei. Asemenea se întâmplă și când cineva ajunge episcop într'o eparchie (diecesă), care n'a fost instituită și recunoscută încă în mod canonic și legal. Așa vedem d. e. că episcopii ruteni de la Muncaciului în mod canonic, purtau titlu de la niște episcopii de mult apuse pentru biserica catolică și foarte depărtate de ei, De Camillis intitulându-se »Episcopus Sebastiensis«, iar Olsavsky »Episcopus Rossensis« (Nilles, Symbolae, 860, 871), și tot așa s'a întâmplat și cu Daniil episcopul românesc de la 1577—8, care se intitula de »Severin«, deși eparchia lui era în Ardeal.

Dar să ne întoarcem la episcopia »Argeșului«. În bullele papale din 1390, când apare ca episcop de »Argeș« Francisc de S. Leonardo, și din 1400, ea figurează numai ca existentă *odinioară* (olim), iar nu ca existentă *de fapt*. Aceasta împrejurare me face să deduc, că Francisc încă a fost numai episcop titular de Argeș, ca și cei ce după dânsul purtau acest titlu. Prin urmare trebuie să admitem, că episcopia Argeșului s'a înființat mai înainte de 1390. Timpul cel mai potrivit pentru înființarea ei ni-se pare prima jumătate a veacului al 13-lea, când s'a înființat și episcopia Cumanilor din Moldova și când, pe la 1225, regele Ungariei a isgonit și din Țara-Românească (terra ultra montes nivium, mai târziu Transalpina) pe cavalerii Teutoni, luându-le cetatea puternică ce o aveau ei în această țară (Hurm. Doc. I, 95). Atunci în locul »archipresbiteratului«, care-l aveau locuitorii acestei țări și care era investit cu jurisdicție episcopescă din partea papei Honoriu III. (Ibidem I, 88), regele Ungariei va fi înființat o episcopie, care a putut dura și în jumătatea a doua a veacului 13-lea, când voevozii Țării-Românești Litovoi și Seneslav recunosceau suzerenitatea regilor ungari (Ibid. I. 249) până pe la 1330, când Carol Robert fu bătut de voevodul Basarab și alungat din țară și poate chiar până la 1359, când s'a înființat mitropolia românească a Ungrovlachiei. Pe la 1365 voevodul Țării-Românești Vladislav scria din Argeș *tuturor credincioșilor săi, cetățenilor, popoarelor și oaspeților de ori ce națiune și limbă*, să primească cu toată cinstea pe »sufragantul« episcopului catolic transilvan, care avea să vină în țară pentru binele sufletesc al voevodului și al supușilor lui (Hurm. Doc. I, 2, p. 148). Acest document ne arată, că pe la 1365 nu mai exista în Țara-Românească episcopia »Argeșului«, căci însuși episcopul latin din Transilvania (A.-Julia) se îngrija de interesele catolicismului în aceea țară, trimițând acolo pe »sufragantul« sau, adecă pe un episcop titular, care-l ajuta în ocărmuirea diecesei transilvane, ce pe atunci se estindea, pe cum se vede limpede din act, și peste Țara-Românească.

La 1371 se înființază o nouă episcopie în Moldova, a *Siretului*. Cel dintâiu episcop al ei a fost *Andreiu*. (Hurmuzaki, D. I, 2, p. 160, 162, 168, 171, 172.) Ea nu dură mai departe de 1400, când, după o scrisoare a papei Eugeniu IV. din 1439, ea era vacantă (Hurmuzaki, Doc. I. 2. pag. 660) și rămase vacantă și mai departe, și când întâmpinăm, pe la 1402, numai un episcop *titular* de *Siret*, dar acesta era tot odată »sufragan« al episcopului din Cracovia și de sigur n'avea de gând să meargă în Moldova. Dreptul de a se păstra aceasta diecesă se rezervă din partea sfântului Scaun apostolic încă și mai târziu, când vedem figurând

nise episcopi titulari de *Siret*, (Jorga, Studii și Documente I-II, pag. XXV—XXX), dar mai ales când Papa Ioan XXII. o supuse mitropoliei catolice de Lemberg la 1412 (Hurmuzaki, Doc. I. 2, pag. 487).

Într'un timp, când Severinul ajunsese iarăși sub stăpânirea nemijlocită a Ungurilor (Vezi Onciul, Titlul lui Mircea cel Bătrân, în Convorbiri lit. 1, 1903, pag. 29.) la 1382, mai întâmpinăm încă o episcopie catolică pe teritoriul locuit de Români, a *Severinului*, a cărei episcop *Grigorie* să intitula »al Severinului și al părților transalpine« (Episcopus Severinii necnon parcium Transalpinarum), care în acel an sfinți un subdiacon în *Câmpulung* (Hurmuzaki, Doc. I. 2, p. 276.), ceea ce încă arată, că episcopia Argeșului încetase de mult. Episcopia *Severinului* exista, poate după oare cari întreruperi în șirul arhierilor ei, chiar și pe la 1439, când papa Eugeniu IV. scrie lui *Benedict episcop de Severin* (Benedicto Episcopus Zewrinensi), să administreze și bisericile catolice din Moldova (Hurmuzaki, Doc. I. 2, pag. 660). Că pe la 1439 era un episcop catolic la Severin, să esplică prin împrejurarea, că pe atunci Severinul era în posesiunea Ungurilor (Onciul, l. c. num. 3 ex 1903 pag. 226) și era guvernat de Bani unguresci. (Hurmuzaki, Doc. I. 2, p. 608, și Pesti, A szörényi Bántág, I. p. 729 și urm.)

Dr. A. Bunea.

(Va urma.)

Ziua Deșteptării

povestire populară de AUREL FODOR
paroh în Asehileul mare.

(Continuare.)

VIII.

Peste 3 zile i-s'a făcut înmormântarea-nu-l de lipsă să vă spun că cuvintele rostite la ora morții, — viața lui tragică, sârta doișă a părinților — a adunat totă comuna acolo — Preotul le-a ținut o predică — în care intră altele a zis „Omni când se naște are înrânsul aplicări bune și aplicări rele — ca aplicările rele din el să piară, cele bune să se desvolte — și el să se prefacă întru un mădulariu folositor societății omenestii, are lipsă de creștere bună; iar aceleia i-se pune temei în casa părintască, se clădește în scôla și se gata în societatea în care petrece din ce iasă de la scôla, până ce ajunge în vrâstă de sine stătătoare.

„Nu ve pot mai bine descrie omul, ca dacă îl voi asămâna cu o zidire. La o zidire trainică e de lipsă fundament bun și solid, păreți din materială bună și acoperiș făcut bine — ori care lipsește, din aceste zidirea se ruinează.

„Așa e și omul — ca el să fie bun — trebuie să i-să pună în casa părintască fundament bun și solid prin creștere și pildă bună din partea părinților; apoi să se clădească păreții vieții din principiile de viață sănătoșă în scôle bune, unde omul învață a cunoște inbi și asculta pe Dumnezeu; pe principiile aceste apoi societatea bună trebuie din învățături sănătoșe și morale — să-i facă coperișul.

„Ce se întâmplă la noi? — în casele noastre să pune fundamentul creșterii prin pildele cele mai rele a părinților: beția, sudalma, sfada — sunt materia din care să pune fundament. — pe acest fundament rău, scôla nu pôte clădi — și ce clădește nu să prinde. Să ruinează curind — iar noi nici barem nu vrem să răzămăm păreții aceștia clădiți pe fundament slab și să-i acoperim bine, fără punem și acoperemânt din cea mai rea materie.

(Va urma.)

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Musică. — A apărut: „*Thalia Română*“, marș românesc pentru popor, compus cu ocaziunea excursiunii la Băsești a comitetului societății pentru înființarea unui fond de teatru român și dedicat d-lui George Pop de Băsești, de Iustin Cl. Iuga. Un exemplar costă 1 cor. + 5 b. porto. Se poate procura ori de la autorul din *Deva*, ori de la librării: *Andrei Todoran* în Gherla (Szamosujvár) *H. Zeidner* Brașov.

La autor se mai află și să pot procura cu prețul redus și următoarele: „*Vioarele de iarnă*“, polcă mazur pentru pian. 2. „*Marșul studenților*“, pentru pian. 3. „*Resignare*“, romântă pentru voce și pian, fie care dintre aceste câte cu 50 bani. Iar cel ce procură toate compozițiile deodată le poate primi de toate cu 2 cor. + 10 fil. porto.

Biblioteca „*Foii Poporului*“ Nr. 1. *Nichita Balica* de Silv. Moldovan *Movila lui Burel* de Vas. Alexandri Sibiu 1904 prețul 20 fil. Înmulțirea edițiilor numite bibliotecii

poporali sunt o viua dovadă de înmulțirea aceloră cari știu ceti și simt trebuința de a avea la casă o carte bună. De aceea nu putem de cât să salutăm cu bucurie și pe această nouă publicație și să o recomandăm cetitorilor noștri. Am dori să fie ceva mai ieftin prețul.

Cenușotca, poveste populară de S. Botezan. Editura librării Ciureu, pag. 22. prețul 16 fil.

Pipăruș Pătru, poveste populară de S. Botezan. Editura librării Ciureu, Brașov, pag. 16 prețul 10 fil.

Așa a fost să fie, piesa populară într'un act de Alex. Țintariu. Editura librării Ciureu, pag. 35. prețul 40 fil.

Istoria naturală pentru scoalele populare cu ilustrațiuni numeroase. Editura librării Ciureu, Brașov. 111 pag. prețul legat 60 fil.

Nach Grottaferrata. Ein Besuch im kloster der Basilianer von P. Raymond Netzhammer O. S. B. S. Anselmo Rom. Salzburg 1904 Cuprinde o amănunțită descriere a mănăstirii basilitane de la Grotta ferrata, scrisă spre a atrage înurea aminte asupra acestui claustru care chiar anul acesta își va serba jubileul.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Recunoscute ca cele mai bune

Pluguri de oțel,

Grape tăvăluguri,

Mașine de sêménat Agrícola

Mașine de cosit, sistem american,
pentru iarbă, trifoi și grâu

Greble de fin, otavă și seceriș.

Presse de paie și de fin

Presse Hydraulice,

Presse de pome, stropitori de
struguri și plante.

Aparate pentru uscarea

pómelor și a legumelor,

se pregătesc după construcția cea mai nouă, premiata, și le spedéză

PH. MAYFARTH & C-nie.

Fabrică de mașini economice, turnătoare de fier și pluguri.

Fundat în 1872 Wiena III, strada Tabor Nr. 71. **cu 900 lucrători.**

Premiate cu preste 500 medalii de aur și argint.

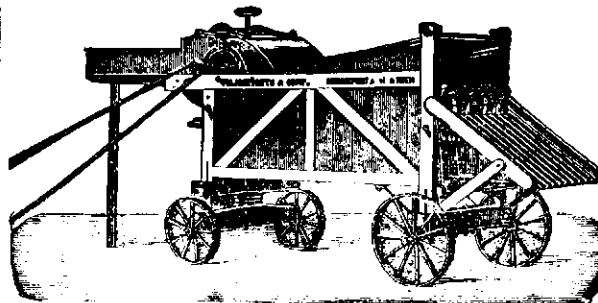
21 (8—10)

La cerere se trimite catalog gratis și franco.

Se caută vândători și agenți.

Mașină de îmblătit

purtate cu mânilor, cu vitele ori
cu motorii.

Jug pentru vitele de lucru,

Mașină de curățit bucatele, triere, mașină de
frecat cucuruz.

Mașine de tăiat nutrețul,

Mașină de tăiat napii, móră de urliuală.

Locomotive, casse, cupțóre,

pumpe rotative,

tot foliul de mașine pentru economie,

În interesul propriu.

Să-și însemne on cetitor următoarele.

Renumitul **Elsa-Fluid** al lui **Feller**, a cărui singurul fabricant e farmacistul **Feller V. Jenő** în **Stubica**. Centrale Nr. 82 (cott. Zágráb) — în urma însușirile sale escelente a primit cele mai de frunte premii și distincțiuni — La zeci de mii se urcă comanda pentru **Elsa-Fluid** și **Elsa-pilule**, ce le primesce farmacistul **Feller**, din toate părțile lumii.

Se scie or și unde, că **Elsa-Fluid** al lui **Feller** are un efect admirabil asupra morburilor, cum sînt: *reuma, umflăturile, morburi de spină, junghiuri, febricități, sgârșituri, batere de inimă, respirație greu, durere de ochi, nervozitatea, morburi de grumazi, scrofula, răni, înghețare, orbanș etc.* Acest fluid folosește la copiii ce au *gălbănare, febricități, răgușeli, tuse panglică.*

„Imitatorii fără conștiință” au crezut înse că aducînd în circulație nise preparate fără folos cu un nume ce se samene la pronunțare cu renumita **Elsa-Fluid** de **Feller**, se vor folosi de banul nume al acesteia, crezînd că omenii în loc să-și procure adevăratul **Elsa-Fluid** de **Feller** vor comanda fleacurile lor.

Ca **On. Public** se fie sentit, îl fac atent, să nu cumpere nici la o împlinire asemenea imitațiuni.

Să bagî de samă, că numai **Elsa-Fluid** e cel adevărat și să te feresci de imitațiuni fără pret.

Să bagî de samă, se nu te lași amăjit nici de preț și nici de nume cum sînt: **Luisa-Fluid**, **Gold-Else-Fluid** etc.

Se bagî de samă, ca se comandî **Elsa-Fluid** și **Elsa-Pilule** de la farmacistul **Feller V. Jenő** în **Stubica Centrale 82 (cott Zagráb.)**

Dacă înse vrei se cumperi din loc **Elsa-Fluid** de **Feller**, se fi cu atât mai virtos atent, la pachetare, la sticlă și vigneta că sînt imitate de omeni fără suflet până și sticlele, vignetele de pe ele și marra scutitoare, și toate formele din afară, numai ca se potă înșela pe omeni.

Acele 60.000 de epistole de mulțămîta cari le-a primit **Feller** din toate părțile lumii stau la dispoziția unui fie căruia, în original

și pôte se întrebe ca să se convingă că ace 60.000 de omeni îndemnați de simțul de recunoștință au scris acele frumoșe epistole.

Important!

Se recomandă în atențiunea **On. public** cetitor ca se facă comanda pentru **Elsa-Fluid** al lui **Feller** de bună vreme și să nu aștepte până la momentul ultim. — Să scie că **Feller** primesce comanda cu miile, așa că pacientul trebuie se aștepte binisor în multe rînduri. — Dar fiind că e mai bine dacă omul are mai de vreme **Elsa-Fluid** — se recomandă ca să se comande înainte așa ca fie care se aibă acasă în deposit.

Adevăratul Elsa-Fluid al lui Feller

(Fluidul de esență de plante cu miros plăcut al lui **Feller**), provădut cu marra „**Elsa**,” pe ori ce sticlă și pe ori ce instrucție trebuie să fie marra alăturată cu numele „**Elsa**” și subscrierea „**Feller**.” În timpul din urmă după ce **Elsa-Fluid** se bucură de o trecere foarte

s'au pus în circulație din partea unor speculanți fără conștiință diferite imitațiuni sub numirea de **Gold-Else-Fluid**, **Luisa-Fluid**, **Salvator-fluid**, **Horgony-fluid** etc. Să ne ferim de ast fel de imitațiuni pentru că numai cel provădut cu marra „**Feller**” este **Elsa-fluid** veritabil. **Comisiunea** sanitară a examinat-o și aprobat-o. La espozițiile din **Berlin**, **Roma**, **Londra**, **Paris** și **Nizza** **Fluidul-Elsa** al lui **Feller** a fost premiat cu medalie de aur, mai pe urmă a fost decorat cu medalia de argint a ordului crucea roșie din Spania.

Se spedeză cu rambursă ori trimițînd banii înainte dimpreună cu instrucția, spesele de

	postă și ladă:	
12 sticle	saū 6 st. duple	5.— cor.
24 "	" 12 "	8.60 "
36 "	" 18 "	12.40 "
48 "	" 24 "	16.— "
60 "	" 30 "	20.— "

Maî puțin de 12 sticle nu se spedeză **Gratis** primesc tot la 12 sticle o sticlă de **Elsa Fluid**.

Numai **Elsa-Fluid** al lui **Feller** e bun. Econsult să se comande recomandat.

La **Elsa-Fluid** se recomandă, ca cel mai bun mijloc laxativ **pilulele Elsa Rebarbara** de **Feller**. Cu totul nestrictioșe. Efect sigur și iute. Nu produce dureri, face poftă de mîncare, ajută mistuirea, curătesce stomacul. O legătură (6 tegule) cu instrucțiunea **4 cor.** franco. Nenumărate epistole de recunoștință.

Adevăatul prav de insecte al lui **Feller** cu marra „**Elsa**.” Acest prav omoră insectele stricătoare de prin case, grădine, grajduri și cum is d e muscele, purcii, moșele, pădușii, ștelnițele, furnicele etc.

Prin folosirea acestui prav să oruță foarte mult și fi ni efectul lui admirabil să recomandă cu totă căldura, l tegulă l cor. dacă se comandă de odată cu **Elsa-Fluid**, la din contră singur costă **5 cor.** franco,

St. D. PELLER V. JENŐ, farmacist în **Stubica**,

Centrale 82. cott. Zágráb.

Elsa-Fluid are mare efect la durere de cap, țuirea urechilor, la dureri de dinți și stomac, la rani cu un cuiut la or ce morb. —

GRORGE KIRÁLY, Szt.-Lőrincz (com. Baranya).

Elsa-Fluidul D-tale e un escelent medicament de casă, care zilnic ajută foarte mult la neîrînduile și schimbările vieții.

Med. Dr. **JOSIF ESTMEISTER**.

medic Wildenau, posta Aspach, Innkreis Tirol.

Deja de mai mulți ani am o rană în obraz și cu ochii vedeam tare rău și după ce am folosit **Elsa-Fluid** m'am vindecat deplin. La mai mulți le-a folosit contra tusei și a durerii de dinți. Fel. (cott Pojon). Ioan Bors.

A apărut.

FLORICELE DE CÂMP

== Schițe ușoare ==

== de Aurel C. Domșa. ==

== Prețul 1 corónă. ==

Studii și Biografii

de Dr. Ioan Rațiú profesor.

== Prețul 2 coróne. ==

CÂNTECE

Poesii lirice

== de Emil Sabo profesor. ==

Imparatul al

Comunicarea trenurilor

prin gara Küküllőszög (Blas)

(valabil din 1 Maiu 1904)

cătră	g a r a	de la
Teuş — Tövis		
226	persóne	persóne 102
1246	mixt	mixt 215
735	accelerat	accelerat 904
252	accelerat	accelerat 1228
Copşa — Kis-Kapus		
104	persóne	persóne 221
216	mixt	mixt 1243
905	accelerat	accelerat 734
1229	accelerat	accelerat 251
Sóvárád		
403		
248	mixt	mixt 826
		650

(29) 23—26 Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER,

literanți de curte ces. șireg. pentru materie de mătășă și ornamente sacre.

Viena I. Kohlmarkt 2.
„la perumbul alb“.

Recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de es. falóne, diaconale, sticharij, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandij plascanice, baldachine, prapori etc. cum și toate utensiile și vasele sacre de metal ca disc, cibor ũ, cruce, chivot, artoclasie, tricheriũ și dicheriũ, cadelnițe, candelabre etc. toate pregătite solid și cu prețuri cel mai ieftin de fabrică.

Catalóge ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

Mare surprindere!

Aceasta ocasiune nu se mai dá în întreagă viața.

500 bucăți numai fl. 1.95.

Un elegant orologiu anker aurit dimpreună cu un lanț cu garanță de trei ani, 1 cravată modernă de mătășă, 3 batiste, 1 inel pentru domni cu imitație de diamant, 1 țigaretă de spumă, 1 broș elegant pentru dame, 1 elegantă oglindă de toaletă, 1 portmoneu, 1 cuțit, 1 păreche de bumbi de manjete, 3 bumbi pentru piept auriți, 1 album care conține 36 din cele mai frumoase chipuri din lume, 5 obiecte de lux, 20 corespondințe, 40 bucăți diverse obiecte indispensabile pentru casă. Toate la oaltă împreună cu ciasul, care singur e vrednic de această sumă coastă numai 1 fl. 95 cr. le spedcază la trimiterea banilor înainte ori cu rambursă prin casa de esport viencză P. Lust, Krakau, Nr. 246.

80 1—1

Cruce saũ stea duplă

electro-
magnetică

D. R. G. M. Nr. 88503.

Vindecă și înviorcă pe lângă garanță: reumă, astmă, (respirație grea), insomnie, vijeirea urechilor, auzirea grea, epilepsie, nervositate, neapetit, gâlbinare, durere de dinți, durere de cap, impotență, influență, precum și ori-ce morb de nervi. Morbosul, care nu se vindecă în timp de 45 de zile folosind aparatul de sub Nrul 88503, își reprimește banii numai decăt. Acolo unde n'a folosit nici un medicament, cercați aparatul meu; sum convins despre sigurul meu aparat.

Prețul aparatului mare e cor. 6.
e de aplicat la morburj vechi.

Prețul aparatului mic e cor. 4.
e de aplicat la morburj mai ușore.

Spediția centrală de vinzare il trimite în țară și străinătate cu rambursă, saũ dacă banii se trimit înainte.

SCHAEFFER D. SÁNDOR

BUDAPEST, VIII, strada Bezerédy Nr. 3
16 (14—52)

Gratuit:

o cumpenă de casă și o mașină de fier.

Din cauza imbulzelei prea marf a marfel trimit în totă lumea renumita și de totă lumea plăcuta marfă din argintul de Mexico, și anume:

6 lingurițe, 6 furculițe, 6 linguri de masă, 12 lingurițe de cafea, 6 cuțite de desert, 6 furculițe de desert, 1 lingură pentru supă, 1 lingură pentru lapte, 2 luminări elegante pentru salon, toate din argint de Mexico

total 46 bucăți numai 6 fl. 50 cr.

Afară de acestea fie-care cumpărător primesce ca dar, și pe lângă garanță

o cumpenă de casă de o putere
de 12 1/2 kgr.

Argintul de Mexico este un metal alb (și dinlăuntrul) despre calitatea căruia primesc garanța pe 25 ani. Spedițiunea se face ori prin rambursă ori prin trimiterea banilor înainte.

SCHAEFFER D. SÁNDOR,
BUDAPEST, VIII, strada Bezerédy Nr. 3.

— Pentru 5 coróne —

trimit 4 1/2 chilo (vre-o 50 bucăți), bun și fin

⊗ **Săpun de toaletă** ⊗

pregătit din: trandafir, lilie, viole, resedă, jasmín, lăcrămióre.

Banii să se trimită înainte, ori se vor ridica cu rambursă.

Alexandru D. Scheffer,
Budapesta, VIII. Bezerédy 3.